

Слатвінська М. О.
д-р екон. наук, професор,
завідувачка кафедри фінансів
Одеського національного економічного університету

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. В умовах воєнного стану формування та реалізація відповідної митної політики України набуває особливої значущості. Це пов'язано з необхідністю виконання низки завдань, які реалізуються як в безпековій, так і фінансово-економічній, соціальній та інших площинах. Воєнний стан вимагає своєчасного та швидкого вирішення ряду питань у митній сфері, що пов'язані з переміщенням товарів, тарифним регулюванням, митним контролем та перевіркою, митним декларуванням, дотриманням технічних та санітарних умов тощо. Водночас виклики сучасності вимагають посилення безпекових аспектів роботи митниць та зміщення акцентів щодо реалізації основних завдань митної політики держави.

Мета роботи – дослідити ключові завдання митної політики України, тенденції товарообігу країни і сформулювати першочерговість виконання та реалізації завдань митної політики залежно від їх значимості в умовах воєнного стану.

Основна частина. Митна політика України є важливим елементом її зовнішньоекономічної стратегії і має значний вплив на економіку країни. Ефективність реалізації її завдань має великий потенціал для підтримки національного виробництва, захисту прав споживачів, регулювання зовнішньої торгівлі та боротьби з незаконним переміщенням товарів через кордон.

Серед пріоритетних напрямів державної митної політики Міністерством фінансів України окреслено такі: «сприяння безпеці та міжнародній торгівлі; сприяння ефективному справлянню митних платежів; розвиток інфраструктури, електронних технологій та сервісів для міжнародної торгівлі; захист суспільства, громадського здоров'я і безпеки навколишнього природного середовища та боротьба з незаконним переміщенням наркотичних засобів та зброї; підвищення ефективності міжнародного митного співробітництва» [1]. Втім в умовах воєнного стану та постійного впливу ендогенних та екзогенних чинників є необхідність переглянути першочерговість реалізації завдань митної політики, особливо з огляду на зміну тенденцій товарообігу України (таблиця 1).

Таблиця 1 – Товарообіг України у 2017–2022 роках, млн дол. США [2]

Рік	Товарообіг	Сальдо	Імпорт	Експорт
2017	92 797	–6 277	49 537	43 260
2018	104 204	–9 547	56 875	47 329
2019	110 476	–10 353	60 414	50 061
2020	103 429	–5 040	54 234	49 195
2021	141 377	–5 201	73 289	68 088
2022	103 676	–15 331	59 503	44 173

В умовах воєнного стану та швидких змін у міжнародному торговому середовищі митна політика повинна відповідати новим викликам, які виникають через зміни у виробництві та торгівлі, а також має враховувати міжнародні стандарти та забезпечувати національну безпеку.

Аналіз експортно-імпоротної діяльності України в контексті зовнішньої торгівлі дає підстави стверджувати, що у 2022 році відбулося кардинальне зниження товарообігу, яке викликане дією воєнного стану в країні й наявністю низки внутрішніх та зовнішніх шоків.

Серед ключових чинників зниження товарообігу в Україні у 2022 році можна назвати фінансово-економічні наслідки попередніх років, безпосередньо, ускладнення економічних умов та зниження попиту на низку товарів і послуг. Втім найбільш вагомими чинниками виступають внутрішні та зовнішні шоки, загрози та геополітичні й геоекономічні ризики, що викликані реаліями сьогодення. В умовах воєнного стану посилюються внутрішні проблеми в економіці України, серед яких: нестабільність курсу національної валюти, зростання інфляції, брак інвестицій в економіку країни тощо.

Вагомий вплив на зменшення товарообігу має міжнародна ситуація та політичні чинники, зокрема відносини з ключовими партнерами. Значна частина зовнішньої торгівлі стала неможливою або обмеженою, що також суттєво вплинуло на загальний товарообіг країни. Утім зусилля щодо розвитку альтернативних ринків і збільшення співпраці з іншими країнами можуть допомогти зменшити вплив цих чинників на економіку України у майбутньому.

Враховуючи реалії воєнного стану, Україна повинна мати на меті покращення митних процедур та налагодження партнерських взаємовідносин із країнами світу, а також закріпити за собою позиції активного учасника світового ринку, який має можливість пропонувати якісні товари з високою доданою вартістю, а не тільки сировину. У цьому аспекті захист та підтримка українського бізнесу, українських виробників зможе забезпечити їх безперебійну роботу й збереження конкурентних позицій на міжнародному ринку навіть в умовах війни. Спрощення митних процедур під час імпорту також матиме свій ефект – дасть змогу оптимізувати задоволення потреб громадян України та забезпечити потреби в оборонному секторі.

Митна політика в умовах воєнного стану має бути спрямована на забезпечення національної безпеки та підтримку економічного розвитку країни. Ключовими завданнями в досягненні цієї мети вбачаються:

1. Забезпечення безпеки державного кордону: митна служба повинна забезпечувати надійний контроль за переміщенням людей та товарів через державний кордон, що є ключовим аспектом забезпечення національної безпеки.

2. Контроль за переміщенням товарів, що можуть бути використані для військових цілей: митна служба повинна контролювати переміщення товарів, які можуть бути використані для військових цілей, таких як зброя, вибухові матеріали, радіоактивні речовини тощо.

3. Забезпечення потреб національної економіки: митна політика повинна сприяти забезпеченню потреб української економіки в умовах обмеженого доступу до зовнішніх ринків, шляхом захисту українського виробництва та стимулювання експорту українських товарів.

4. Захист інтересів військових: митна служба повинна забезпечувати надійний контроль за переміщенням товарів та людей, які пов'язані з військовими операціями, а також забезпечувати підтримку військових, що перетинають кордон.

5. Забезпечення доступу до гуманітарної допомоги: митна політика повинна забезпечувати надійний контроль за переміщенням гуманітарної допомоги через державний кордон, що є важливим аспектом забезпечення життєво необхідних речей.

6. Забезпечення фіскальних інтересів держави: митні платежі є одними з основних джерел наповнення доходів державного бюджету і в умовах воєнного стану виступають вагомим джерелом фінансування видатків.

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що в умовах воєнного стану змінюється першочерговість виконання та реалізації завдань митної політики залежно від їх значимості. Акценти зміщуються в бік забезпечення безпеки державного кордону, інтересів національної економіки та військових. І при цьому на передній план виходять питання: проведення митних процедур учасників зовнішньоекономічної діяльності; дієвості та ефективності роботи митних органів держави і безпосередньо їх діяльність щодо контролю за надходженням митних платежів до бюджету; формування та реалізації законодавчих ініціатив, які спрямовані на покращення митних формальностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/customs-policy>
2. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua>